

AIŠKINAMASIS RAŠTAS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ALTERNATYVIŲJŲ DEGALŲ ĮSTATYMO NR. XIV-196 16 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos Seimas 2022 m. birželio 30 d. priėmė Lietuvos Respublikos alternatyviųjų degalų įstatymą (toliau – Įstatymas). Įstatymo priede nurodyta, kad Įstatymu yra perkeliamos ir 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją (toliau – Direktyva) nuostatos.

Įstatymo 16 straipsnis nustato, kokią procentinę dalį degaluose turi sudaryti degalai iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių (toliau – Biodegalų dalis), taip pat šis straipsnis nustato ir Biodegalų dalies apskaičiavimo tvarką.

Tačiau Įstatyme nustatyta Biodegalų dalies apskaičiavimo tvarka nėra identiška Direktyvos 27 straipsnio 1 dalyje nustatytai tvarkai. Direktyvos Biodegalų dalies apskaičiavimo tvarkoje numatoma, kad į formulės vardiklio dalį yra įtraukiama tiek Biodegalų dalis, tiek naftos pagrindu pagamintas kuras (t. y. 100 proc. bendros kuro energetinės vertės), tuo tarpu Įstatymo 16 straipsnis įtvirtina neteisingą (netikslią) formuluotę, kuri sukuria pagrindą degalų tiekėjams skaičiuoti Biodegalų dalį, į vardiklį įtraukiant tik iškastinių išteklių pagrindu pagamintą kurą, bet neįtraukiant Biodegalų dalies (žr. praktinį pavyzdį trečiojoje šio aiškinamojo rašto dalyje).

Tokia neteisinga (netiksli) Įstatymo 16 straipsnio nuostata faktiškai sumažina įpareigojimus degalų tiekėjams dėl privalomosios Biodegalų dalies, ko pasekoje šalyje sunaudojama ženkliai daugiau naftos produktų, bei, preliminariais skaičiavimais, per metus dėl šios priežasties nėra sunaudojama apie 390 – 550 TJ (teradžaulių) energetinės vertės biodegalų.

Įstatymo projektu siekiama teisingai ir pilna apimtimi perkelti Direktyvos 27 straipsnyje nurodytą Biodegalų dalies skaičiavimo tvarką į Įstatymą bei suvienodinti ją su visose kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse taikoma Biodegalų dalies apskaičiavimo tvarka.

Šiomis Įstatymo 16 straipsnio pataisomis taip pat yra siekiama suvienodinti transporte naudojamų Biodegalų dalies apskaičiavimą tiek deklaruojant šalies pažangą Europos Komisijai ir siekiant bendrą Europos Sąjungos tikslą, tiek vertinant degalų tiekėjų įsipareigojimus.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

LR Seimo narys Andrius Kupčinskas ir kolegos Seimo nariai

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Įstatymo 16 straipsnyje nustatytas reguliavimas nenumato aiškos pareigos į formulės vardiklį įtraukti ir Biodegalų dalį, nors Direktyvoje tai yra aiškiai nurodyta.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2017 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymu Nr. 1-170 (nauja redakcija išdėstyta 2021 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 1-356) buvo patvirtinta Atsinaujinančių energijos išteklių dalies, palyginti su bendruoju galutiniu energijos suvartojimu, apskaičiavimo metodika (toliau – Metodika), kurioje nustatyta Biodegalų dalies apskaičiavimo tvarka yra analogiška Direktyvoje numatytai tvarkai. Taigi, tai reiškia, kad net ir nacionalinis skirtingo lygmens teisės aktais nustatomas reguliavimas yra nenuoseklus ir prieštaringas.

Direktyvos 27 straipsnio „Būtinųjų atsinaujinančiųjų išteklių energijos procentinių dalių transporto sektoriuje apskaičiavimo taisyklės“ 1 dalyje numatoma:

1. 25 straipsnio 1 dalies pirmoje ir ketvirtoje pastraipose nurodytos būtinios procentinės dalys apskaičiuojamos pagal šias nuostatas:

a) apskaičiuojant vardiklį, t. y. kelių ir geležinkelių transporto kuro, patiekto vartoti arba naudoti rinkoje, energinę vertę, įskaitomas benzinas, dyzelinas, gamtinės dujos, biodegalai, biodujos, iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintas nebiologinės kilmės skystasis ir dujinis transporto kuras, perdirbtos anglies kuras ir elektros energija, patiekti kelių ir geležinkelių transporto sektoriui;

b) apskaičiuojant skaitiklį, t. y. transporto sektoriaus suvartotos atsinaujinančiųjų išteklių energijos kiekį 25 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos tikslais, įskaitoma visų rūšių atsinaujinančiųjų išteklių energijos, patiektos visiems transporto sektoriams, įskaitant iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintą elektros energiją, patiektą kelių ir geležinkelių transporto sektoriams, energinę vertę. Valstybės narės taip pat gali įskaityti perdirbtos anglies kurą.

Apskaičiuojant skaitiklį, biodegalų ir biodujų, pagamintų iš IX priedo B dalyje išvardytų pradinių žaliavų, procentinė dalis turi būti ne didesnė nei 1,7 % transporto kuro, patiekto vartoti arba naudoti rinkoje, energinės vertės, išskyrus Kiprą ir Maltą. Valstybės narės gali, kai tai pateisinama, pakeisti tą ribą, atsižvelgdamos į pradinių žaliavų prieinamumą. Bet kokį tokį keitimą turi patvirtinti Komisija;

c) ir skaitiklis, ir vardiklis apskaičiuojami naudojant III priede nustatytas transporto degalų energines vertes. Kad apskaičiuotų į III priedą neįtrauktų transporto degalų energinę vertę, valstybės narės naudojasi atitinkamais ESO standartais, pagal kuriuos nustatomas įvairių rūšių degalų šilumingumas. Jei tuo tikslu nėra priimto ESO standarto, naudojamos atitinkamais ISO standartais. Komisijai pagal 35 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, siekiant iš dalies pakeisti šią direktyvą, dėl III priede nurodytos transporto degalų energinės vertės priderinimo prie mokslo ir technikos pažangos.

Taigi, pagal matematikos taisykles atliekant skaičiavimus, skaitiklis yra dalijamas iš vardiklio, o iliustratyviai Direktyvoje nurodytas Biodegalų dalies skaičiavimas pateiktinas taip:

Skaitiklis	visų rūšių atsinaujinančiųjų išteklių energija
Vardiklis	benzinas, dyzelinas, gamtinės dujos, biodegalai, biodujos, iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintas nebiologinės kilmės skystasis ir dujinis transporto kuras, perdirbtos anglies kuras ir elektros energija

Siekiant paaiškinti Biodegalų dalies skaičiavimo netikslumo sukeltas pasekmes, papildomai pateiktinas skaičiavimo pavyzdys (skaičiai parinkti tik pavyzdžio paaiškinimo patogumo tikslu ir neturi jokio realaus atitikimo):

Turime 10 000 litrų benzino, iš kurių 1 000 litrų yra biodegalai, o likę 9 000 litrų – įprastas iškastinio kuro pagrindų pagamintas benzinas.

Pagal Direktyvą ir Metodiką Biodegalų dalies skaičiavimas turi būti atliekamas taip:

Skaitiklis:	1 000 l	Atsakymas →	0,1 arba 10 %
Vardiklis:	(9 000 + 1 000) l		

Pagal dabartinę Įstatymo 16 straipsnio formuluotę Biodegalų dalies skaičiavimas gali būti atliekamas taip:

Skaitiklis:	1 000 l	Atsakymas →	0,11 arba ~11 %
Vardiklis:	9 000 l		

Išvada: nukrypstant nuo Direktyvoje nustatytos apskaičiavimo tvarkos, vien nurodyto pavyzdžio atveju, yra suvartojama apie 111 litrų mažiau biodegalų nei turėtų būti suvartojama analogiško tikslo pasiekimui taikant Direktyvoje nustatytą apskaičiavimo tvarką. Taigi, darant prielaidą, kad 2023, 2024 ir 2025 metais kuro (benzino ir dyzelino su biodegalais) bus suvartota tiek pat, kiek buvo suvartota 2022 metais, dėl skirtingos Biodegalų dalies apskaičiavimo tvarkos taikymo susidarys toks skirtumas:

Metai	Biodegalų dalis		
	Skaičiuojant pagal Įstatymą	Skaičiuojant pagal Direktyvą	Skirtumas
2023	5429,43 TJ	5820,35 TJ	390,92 TJ
2024	5849,15 TJ	6305,38 TJ	456,23 TJ
2025	6401,55 TJ	6952,08 TJ	550,53 TJ

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Įstatymo projektu siūloma į Įstatymo 16 straipsnį perkelti Direktyvos 27 straipsnio nuostatas atitinkantį reguliavimą ir tokiais pakeitimais užtikrinti, kad skaičiavimai, atliekami Lietuvos Respublikai deklaruojant šalies pažangą Europos Komisijai, būtų teisingi, o taip pat būtų:

1. suvienodinti degalų tiekėjų ir Lietuvos Respublikos deklaruojami duomenys;
2. sumažintas iškastinio kuro vartojimas;
3. sumažintos šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos;

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu) , galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliktas.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas Įstatymo projektas neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Priėmus Įstatymo projektą bus pasiektas didesnis aiškumas ir skaidrumas apskaičiuojant Biodegalų dalies rodiklius, išvengta klaidų ir duomenų iškraipymo. Degalų tiekėjams bus nustatomi aukštesni Biodegalų dalies kure reikalavimai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams;

Neprieštarauja

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Įstatymo projektas tiesiogiai įgyvendina siūlomus pakeitimus. Iš Direktyvos perkeliama Biodegalų dalies apskaičiavimo tvarka neturi būti papildomai detalizuojama poįstatyminiuose teisės aktuose.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Įstatymo pakeitimui įgyvendinti nėra reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Įstatymo projekto rengimo metu gautų specialistų vertinimų ir išvadų – nebuvo.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Degalai, biodegalai.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Seimo nariai